

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ПЕРГАМЕНТУ

Адакіна Н. І., Колесник Т. О., Андреева О. А.

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

domanska91@gmail.com

Використання шкур тварин для письма має стародавню історію. При цьому чомусь вважається, що шкіряний пергамент (іноді пишуть «пергамен») відрізняється від шкіри у традиційному розумінні цього терміну лише тим, що його виготовляють без дублення, тобто без застосування дубильних сполук. Таке ж спрощене уявлення стосується і технології одержання цього унікального матеріалу, хоча знайомство з історією його виробництва показує, що воно виникло не відразу, а пройшло довгий шлях розвитку, який ввібрав досвід багатьох поколінь, а іноді й народів [1].

Протягом тривалого часу головним джерелом інформації про виготовлення пергаменту слугували рецепти, наведені у старовинних трактатах, згідно з якими шкури телят, овець, кіз та деяких інших тварин занурювали на певний час у розчин вапна, потім, після видалення волосяного покриву, натягували на рами і робили більш тонкими з обох сторін за допомогою спеціального ножа. У подальшому шкури пемзували, втирали в них крейду і тільки після цього остаточно висушували на рамах.

На підставі аналізу візантійських, західноєвропейських та древньоруських технологій виготовлення пергаменту було встановлено [2], що кожне з існуючих виробництв розвивалось своїм шляхом, з урахуванням національних традицій обробки сировини. Інколи ці шляхи перетиналися, як це було, наприклад, у XIII-XIV ст. на півдні Італії. Однак, всі видимі відмінності властивостей пергаменту були зумовлені не лише видом використаної сировини, а й майстерністю виробника, професіональними прийомами обробки [2-3]. Наприклад, візантійському пергаменту притаманні щільність, жовтуватий колір та полірована поверхня, західноєвропейському – оксамитовість, білизна та надмірне розмаїття фактури, а зразкам руського пергаменту – деяка грубість, гладкість і легка оксамитовість поверхні, незвичні різноманітні кольори і товщина. Ці специфічні риси залишаються стійкими для кожного типу пергаменту протягом тривалого часу і мають своє пояснення. Так, гладкість візантійського пергаменту зумовлена, головним чином, технологічним етапом в процесі виготовлення, який відсутній в інших виробництвах, а саме покриттям поверхні шкіри складом, до якого

входить яєчний білок. Білизна та оксамитова поверхня західноєвропейського пергаменту визначаються переважним використанням вапна при золінні, ретельним міздрінням і пемзуванням. Гладка поверхня окремих зразків руського пергаменту пов'язана не з додатковою обробкою, як у разі візантійського пергаменту, а з легким розпушенням дерми після зоління у кислих розчинах, наприклад, у хлібному квасі. Надзвичайну різноманітність руського пергаменту за кольором, товщиною та гнучкістю можна пояснити значною протяжністю території й пов'язаними з цим такими чинниками як багатонаціональність, різноманітність кліматичних умов та застосованої сировини, а також традицій обробки шкур. У роботі [2] на прикладі руського пергаменту вперше підтверджено фактор впливу географічних умов на особливості технології його виготовлення.

У наш час виробництво пергаменту, за виключенням англійського, знаходиться у деякому занепаді і поступається за якістю середньовічному. Причиною цього є необґрунтований підхід до його виробництва та вибору сировини, відмова від ручної праці. Сама технологія виготовлення шкіряного пергаменту майже не змінилась, але у кожній країні і навіть у кожного виробника є свої професійні таємниці. Для прикладу можна порівняти південні європейські країни, де прийнято обробляти пергамент лише з лицьової сторони, та північні країни, де пергамент обробляють з обох сторін. Для зоління використовують вапно, ензими рослинного і тваринного походження, а для отримання різної товщини бахтарм'яної та лицьової поверхні шкіри під час міздріння також обробляють різним чином. Для того, щоб пергамент мав якісну та гарну поверхню, її натирають різноманітними матеріалами – пастою з крейди чи вапна, абразивними сумішами, шліфують пемзою. Після такої обробки отримують непрозорий або напівпрозорий пергамент. Саме в способі виготовлення пергаменту приховуються секрети його міцності, а одночасно і чутливості до різного роду пошкоджень, впливів зовнішніх факторів [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Средневековая рукописная книга, ее сохранность и реставрация : учебное пособие / Сост. : И. П. Мокрецова. — М. : ГосНИИреставрации, 1998.— 52 с.
2. Киреева В. Н. Средневековый пергамен : сравнительный анализ технологий (по историческим и экспериментальным данным) : автореферат дисс. канд. культурол. наук. — М., 1998. — 10 с.
3. Дзендзелюк Л. С. Виготовлення пергаменту / Л. С. Дзендзелюк, Л. М. Льода, Ю. С. Стемпицька // Теорія і практика матеріально-художньої культури. VIII електронна наукова конференція; Харків, ХДАДМ, 20 грудня 2006 р. / зб. матеріалів. — Харків : ХДАДМ. — 2006. — С. 17-19.